

KUTATÁS KÖZBEN

Kárpátaljai és partiumi felsőoktatási hallgatók anyagi és kulturális tőkei

Vizsgálatunkban a határon túli magyar diákok két csoportjának anyagi és kulturális erőforrásokkal való ellátottságát hasonlítjuk össze. Korábbi kutatásokból ismert, hogy a partiumi régió fiataljai kedvezőbb anyagi mutatókkal rendelkeznek, míg a kárpátaljai fiatalság szegényebb, viszont értékrendjük a legtradicionálisabb vonásokat mutatja. Hipotézisünk szerint míg az anyagi javakat tekintve Partium a fejlettebb, a kulturális javakat tekintve nem ilyen egyértelmű a helyzet, az ilyen javakkal való ellátottság feltehetőleg a két régió diákjainál inkább hasonló. Ezen hipotézis ellenőrzése a jelen elemzés célja, bár vizsgálatunkban csupán két intézmény (a nagyváradi székhelyű Partiumi Keresztény Egyetem és a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Főiskola) diákjaiból vettünk mintát, így eredményeink, csupán e két intézmény első éves diákjaira általánosíthatók. Az elemzésben Kozma Tamás vezette Regionális Egyetem kutatás adatbázisát használtuk fel. A mintában 314 határon túl tanuló diák szerepelt, közülük 175 a Partiumi Keresztény Egyetemen és 139 a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Főiskolán tanult első évfolyamon.

A diákok anyagi háttere

1. táblázat: A diákok lakáskörülményei és a családban lévő testvérek száma

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Lakás szobaszáma	2,98	145	5,58	88
Egy háztartásban élők száma	3,79	172	4,45	135
Testvérek száma	2,14	172	2,01	137

Meglepő, hogy a tradicionálisabb értékrendű Kárpátalján kevesebb a testvérek száma, mint a Partiumban, bár az eltérés nem túl nagy. Ha azonban az egy háztartásban élők számát nézzük, akkor Kárpátalján élnek többen együtt, feltehetőleg több generáció van közös háztartásban. A lakások szobaszáma is Kárpátalján magasabb, feltehetőleg a többszobás falusi házakkal rendelkezők nagyobb arányszáma miatt.

2. táblázat: Családjuk anyagi hátteréről és a családban lévő gépkocsik számáról

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Jobban él-e mint tíz éve	1,93	151	1,93	113
Gépkocsik száma	1,69	172	1,6	136

Úgy tűnik anyagi helyzetüket ugyanolyannak, vagy kicsivel rosszabbnak ítélték a diákok mindkét térségben (1: rosszabb lett a helyzetük, 2: ugyanolyan, 3 jobb lett, a táblázatban ezek átlaga szerepel), és a két térség közt gyakorlatilag nincs különbség ebben a tekintetben. A családban Partiumban valamivel több gépkocsival rendelkeznek, mint Kárpátalján.

3. táblázat: A családjuk anyagi ellátottsága

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Saját lakás	79,0	162	51,7	118
Családi ház	50,3	157	87,0	131
Telek	50,0	152	57,3	124
Nyarló	10,7	150	3,7	109
Számítógép	55,8	156	24,8	113
CD lejátszó	50,6	154	27,8	115
Hi-fi torony	31,5	149	29,3	116
Mobiltelefon	75,6	160	58,1	124
DVD lejátszó	6,2	146	2,7	110

Amint látható általában a Partiumi Egyetem diákjai jobban el vannak látva anyagi javakkal, mint kárpátaljai társaik. A két régióban a saját lakás, családi ház, telek és mobiltelefonnál található a legmagasabb arányszámokat, míg nyaralóval és DVD-vel viszonylag kevesen rendelkeznek. Egyedül a családi ház és a telek tekintetében vannak előnyben a kárpátaljaiak. Ennek oka azonban feltehetőleg az, hogy köztük több a falun élő. Ezen hipotézis ellenőrzésére nézzük az alábbi táblázatot.

4. táblázat: A táblázatban a diákok állandó lakhelyének megoszlása

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Falu	50	29,4	108	80,6
Kisebb város	39	22,9	21	15,7
Megyeszékhely	80	47,1	5	3,7
Főváros	1	0,6	0	0
Összesen	170	100,0	134	100,0

Látható, hogy Partiumban legtöbben megyeszékhelyen, a többiek pedig körülbelül fele-fele arányban kisebb városban, illetve falun laktak. Fővárosban lakó gyakorlatilag nem fordul elő egyik intézmény diákjai körében sem. Szembeszökő különbség, hogy a Beregszászi Főiskola diákjai között mennyivel több a falun élő, és mennyire kevés a megyeszékhelyű lakos. Ez igazolja az erre vonatkozó hipotézisünket.

Összességében míg az anyagi helyzet szubjektív megítélése a 10 évvel ezelőtti állapothoz képest hasonló volt a két régió általunk vizsgált diákjai körében, az objektív mutatókat tekintve a kárpátaljai régió diákjai anyagi helyzete majdnem minden szempontból rosszabb, mint partiumi társaiké. Egyedül a lakáshelyzetet tekintve jobb valamivel a kárpátaljaiak helyzete, de ennek oka, hogy közöttük több a falun élő, ami önmagában újabb hátrányt jelent ezeknek a diákoknak. Hipotézisünk tehát az anyagi háttérrel kapcsolatban igazolódott.

A diákok kulturális háttere

5. táblázat: A szülők iskolai végzettsége

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Az anya végzettsége				
8 általános vagy kevesebb	15	8,7	7	5
Szakkunskáképző	38	22,1	46	33,1
Szakközépiskola	32	18,6	53	38,1
Gimnázium	56	32,6	8	5,8
Főiskola	16	9,3	11	7,9
Egyetem	15	8,7	14	10,1
Érvényes válaszok száma:	172	100	139	100
Az apa végzettsége				
8 általános vagy kevesebb	10	6	7	5
Szakkunskáképző	48	28,9	39	28,1
Szakközépiskola	41	24,7	72	51,8
Gimnázium	35	21,1	3	2,2
Főiskola	12	7,2	6	4,3
Egyetem	20	12	12	8,6
Érvényes válaszok száma:	166	100	139	100

Amint látható, Partiumban az anyák körülbelül egyenlő arányban rendelkeznek szakmunkás, szakközépiskolai, illetve gimnáziumi végzettséggel, míg Kárpátalján jóval több a szakmunkás és szakközépiskolai, és kevesebb a gimnáziumi végzettségű anya. A főiskolai és egyetemi végzettség hasonló arányokat mutat, míg a nyolc általános, vagy annál alacsonyabb végzettségűek valamivel kevesebben vannak Kárpátalján. Az apák körében Kárpátalján kiugróan több a szakközépiskolai végzettségű és valamivel nagyobb a szakmunkások aránya mint Partiumban, valamint alig fordul elő gimnáziumi végzettség. A felsőfokú végzettség is ritkább a kárpátaljai apák körében, mint a partiumiaknál. Összességében tehát mind az anyák, mind az apák esetén az iskolai végzettséget tekintve Partium van kedvezőbb helyzetben.

A kulturális tőke fontos mutatói a diákok és szüleik olvasási szokásai és kulturális fogyasztása („magas kultúrában” való részvétel). Vizsgált változóink, hogy a diák és szülei olvasnak-e, milyen arányban olvasnak szépirodalmat, az utóbbi évben a diák hány könyvet olvasott, illetve, hogy milyen gyakran jár színházba, multiplex és hagyományos moziba, múzeumba, illetve hangversenyre. (A kérdőív kérdései között nem szerepelnek az objektívált kulturális tőke mutatói, mint például a családi könyvek, hanglemezek száma, így eredményeink nem teljes körűek a kulturális erőforrásokat tekintve.)

Előzetes feltételezésünk szerint az anyák többen olvasnak mindkét térségben, azonban adataink szerint ez csak Partiumban van így. Kárpátalján mindkét szülő hasonló arányban olvas. A két régiót összevetve a Partiumban az anyák jóval többen olvasnak, mint Kárpátalján, míg az apák körében a kárpátaljai apák között több a rendszeres olvasó. (Eszertint tehát itt megfordul az eddigi trend, miszerint a kulturális javakat tekintve a Partium előnyben volt kárpátaljai diákokkal szemben.) A diák olvasási szokásait tekintve Partiumban többen olvasnak, mint Kárpátalján, és az utóbbi évben Partiumban 8,05, míg Kárpátalján csupán 5,41 könyvet olvastak átlagosan a diákok.

6. táblázat: Olvasási szokások

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Anya olvas-e	69,2	169	58,7	126
Apa olvas-e	56,9	160	59	122
Diák olvas-e	86,5	170	81,8	132
Diák utóbbi évben olvasott könyveik átlaga	8,05	164	5,41	126
Anya szépirodalmat olvas-e	15,1	159	12	117
Apa szépirodalmat olvas-e	9,3	150	9,5	116
A diák szépirodalmat olvas-e	31,1	132	22,8	92
Anya olvas-e szépirod. az olvasók között	21,8	110	21,5	65
Apa olvas-e szépirod. az olvasók között	16,3	86	17,2	64
A diák olvas-e szépirod. az olvasók között	36,6	112	30,9	68

A kulturális tőke fontos mutatója még a szépirodalmi olvasottság. Látható, hogy az anyák több szépirodalmat olvasnak, mint az apák, de legtöbb szépirodalmat maguk a diákok olvasnak. Általában a Partiumban olvasnak több szépirodalmat, de az apákat tekintve a két régióban hasonló az arány. Ha az olvasókon belüli nézzük szépirodalmat olvasókat, az anyáknál a két régióban hasonló az arány, az apáknál Kárpátalján több a szépirodalmat olvasó, míg a diákok Partiumban olvasnak inkább szépirodalmat.

7. táblázat: Kulturális fogyasztás

	Partiumi Egyetem		Beregszászi Főiskola	
	átlag	válaszol (fő)	átlag	válaszol (fő)
Színház	2,28	172	1,54	136
Multiplex mozi	1,7	169	1,3	134
Hagyományos mozi	2,04	169	1,74	131
Múzeum	2,27	171	1,81	133
Hangverseny	1,48	170	1,13	135

A látogatási gyakoriságok mérésénél 1 jelenti, hogy soha, 2: évente, 3: havonta egyszer, 4: havonta többször, 5: hetente egyszer, 6: hetente többször, 7: naponta., a táblázatban ennek átlaga szerepel. Látható, hogy színházba, moziba, múzeumba és hangversenyre havonta egyszer, vagy annál ritkábban jutnak el átlagosan mindkét régióban. Ezen belül leggyakrabban hangversenyre, legritkábban hagyományos moziba járnak, de a különbség nem túl jelentős. A Partiumi Keresztény Egyetem diákjai minden esetben valamivel gyakrabban járnak kulturális rendezvényekre, mint kárpátaljai társaik. Ennek oka lehet az is, hogy a kárpátaljai diákok közül több a kisebb városban, illetve falun élők aránya, mint azt már az előzőekben láthattuk.

Összességében hipotézisünkkel ellentétben a partiumi diákok kulturális erőforrásokkal jobban vannak ellátva, mint kárpátaljai társaik (egyedül az apák olvasási szokásaiban kedvezőbb Kárpátalja helyzete), tehát a partiumi régió köztudottan jobb anyagi és gazdasági helyzete, a kulturális szférára is hatással van, az itteni diákok szülei iskolázottabbak, a „magas kultúrában” való részvételük nagyobb, a diákok és szülei kulturális fogyasztása is magasabb. Ennek oka lehet részben az is, hogy a kárpátaljai diákok között sokkal több a falusi lakos, ami a kulturális fogyasztásukra negatívan hat.

Fényes Hajnalka